

Izrezani izraz

Šurina, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:986385>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNE KULTURE

Marija Šurina

IZREZANI IZRAZ

DIPLOMSKI RAD

MENTOR: izv. prof. art. Domagoj Sušac

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad

diplomski/završni

pod naslovom _____

te mentorstvom _____

rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, _____

Potpis

SAŽETAK

„Izrezani izraz“ istražuje karakteristike minimalizma i apstrakcije i mogućnost njihove suradnje u svrhu stvaranja piktoralnog izraza.. Koristi se kolaž tehnikom i ističe autorefleksiju u konstrukciji sadržaja koji poprima objektnost potrebnu odvoji predmet od više mogućih izraza, ovisnih o kutu promatranja i kontemplativnom momentu samog promatrača. Tehnika rezanja i spajanja odgovara i konceptualizaciji rada jer se radi o pokušaju spajanja različitih, naizgled suprotnih, ideja u svrhu izdvajanja, izražavanja vizualnog dijela estetske moći.

Ključne riječi: Minimalizam, apstrakcija, objektnost, izraz, vizualnost

Keywords: Minimalism, abstraction, objectness, expression, visuality

SADRŽAJ

UVOD	1
1. MONADA.....	2
2. MINIMALISTIČKA APSTRAKCIJA.....	3
3. AUTOREFLEKSIVNI KOLAŽ.....	5
4. PREMA IZRAZU	6
5. ZAKLJUČAK.....	7
7. LITERATURA	8

UVOD

Iz tehničke perspektive, rad se sastoji od medijapan podloge obojene bijelim akrilom, popunjene izrezanim listićima iz blokova za društvenu igru Jamb. Papirići su pravilno izrezani na kvadratiće i postavljeni djelomično ili u potpunosti kolažiranjem na podlogu.

„Izrezani izraz“ rezultat je promišljanja spajanja minimalističkih i apstraktnih karakteristika moderne umjetnosti. U ovom radu biti će eksplicirani koncepti koji su utjecali na začetak rada, ali i oni koji su postali jasniji u samom procesu izrade. Pojasniti će se i umjetnikova nakana da ostvari poseban trenutak spajanja formalnog dijela rada, konceptualizacije i ciljanog utjecaja na promatrača. Rad je koncipiran kao interaktivan objekt u vizualno – kontemplativnom smislu gdje određeni dio dužnosti prebacuje na promatrača u pokušaju da na lak način stvori piktoralni prostor.

Taj pokušaj u teorijskom smislu odgovara pojmu objektnosti, točnije, njegovoj redukciji. Sama redukcija do piktoralnosti nije dovoljna i neće biti moguća bez određenih vanjskih uvjeta te se međusobna ovisnost minimalističke forme i apstraktne moći opet nalazi u prvom planu za promatrača. Sumom svih vanjskih uvjeta i samim sadržajem rada umjetnik pokušava izrezati izraz iz forme i predstaviti ga promatraču. Rad je sastavljen od velikog broja pojedinih elemenata koji iluzorno stvaraju sliku, koja pak potiče asocijaciju i apstrakciju, ali se umjetnik nada zaustavljanju promatračeve pažnje na čistoći estetske vizualnosti.

1. MONADA

Jedan od inspirativnih koncepata prilikom dizajniranja rada pronađen je u monadama Gottfrieda Wilhelma Leibniza. Njegovo viđenje monada ne odstupa od modernih saznanja o fizičkom svijetu na atomskoj i subatomskoj razini. Pitanje dijeljenja čestica do prve nedjeljive čestice proteže se od antike. Posebnost monada jest što se one, u teoriji, shvaćaju kao nedjeljive, nematerijalne „spojnice“ svega što nas okružuje. Leibnz u svojoj *Monadologiji* (Leibniz 1714: 17) ističe primjer u kojemu zaključuje da percepcija nečega i ono o čemu ona ovisi nije opisivo mehaničkim principima funkcionalnosti tog objekta ili subjekta. Primjer nalaže da zamislimo stroj koji je sposoban razmišljati, osjećati i percipirati stvari i da ga zamislim dovoljno velikog da možemo ući i sagledati njegove mehanizme. Niti u jednom trenutku ne bismo vidjeli ništa više od funkcije specifičnih mehanizama. Čak i kada bi smo odredili pobliže njihovu funkciju i vidjeli uzročno-posljedičnu vezu, ne bismo bili u stanju objasniti samu percepciju. Stoga, Leibniz smatra da je odgovor u samoj supstanci, to jest, nedjeljivoj nematerijalnoj sili koja je u srži svega. U daljnjoj eksplikaciji pojma dolazi do zaključka da je monada zrcalo svijeta jer je u suštini pokretačka čestica, mikrokozmos u kojem je sadržana slika svijeta.

„Izrezani izraz“ želi postići to zrcaljenje svijeta iz perspektive umjetničkog djela. Forma sadržaja, tehnika, a zatim i asocijacije, efektnost još uvijek ne ostvaruju suštinu materije pred promatračem. Kako bi i mogle kada je po teoriji monada, materijalno naizgled uvijek proizvoljno, bez obzira na kauzalnost. Monade predstavljaju primarnu sastavnu silu, a za ovaj rad ta sila je klimaks odbacivanja objektnog i prelazak u vizualni doživljaj koji je vrlo sličan sili koju opisuje Leibniz, jer u prvom planu nije svrha, razlog već bit. Na taj način umjetnik pokušava iskazati da je moguće doživjeti metafizičko iskustvo kroz vizualni aspekt estetskog doživljaja.

2. MINIMALISTIČKA APSTRAKCIJA

Iako su svojim cijelostima apstraktno i minimalističko umjetničko stvaralaštvo vizualno različiti modusi gledanja na ono umjetno, njihova suštinska poveznica je u otkrivanju zasebnog umjetničkog prostora satkanog od konceptualizma.

Apstrakcija svoju moć vidi u stvaranju uvjeta za asocijaciju, simbolizam, ekspresiju i impresiju. Odredbu apstraktnog djela nudi nam Miško Šuvaković (Šuvaković, 2005: 59) kada kaže da je „Umjetničko djelo apstraktno ako njegova pojavnost i značenja nisu određeni prikazivanjem bića, predmeta, situacija ili događaja. Apstraktno umjetničko djelo određeno je procesom stvaranja, materijalnom i prostornom strukturom svoje pojavnosti ili aikoničkim semiotičkim aspektima.“ Obzirom na njenu genezu, apstraktnu umjetnost možemo podijeliti na apstrahirajući, ekspresionistički, konstruktivistički, konkretistički, formalistički i semiotički pristup. (Šuvaković, 2005: 59). Apstraktni pristup karakterističan za ovaj rad jest konstruktivistički pristup koji se dalje može svesti pod superordinirani pojam geometrijske apstrakcije.

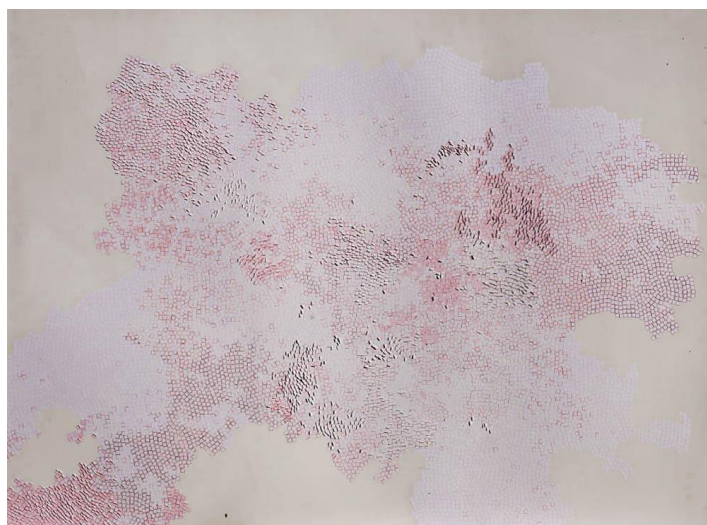
Minimalistička umjetnost, iako zasigurno ostavlja utjecaj na primatelja, svoju bit zrači redom, jednostavnošću i skladom. „Minimalistički stav, izraz ili realizacija pokazuje i zastupa potpuno određenu estetiku doslovnosti (nefiktionalnosti), primarnosti (upotrebe nedjeljivih ili atomskih elemenata) i očiglednosti (jednostavne povezanosti perceptivnog i logičkog strukturiranja) poretka plošnih, objektnih ili prostornih elemenata i aspekata djela“ (Šuvaković, 2005: 374).

Korištenjem pravilno izrezanih kvadratića koji nizanjem tvore zasebne dijelove reljefne površine te se razlikuju potpunim i djelomičnim prijanjanjem papirića (slika 1) na bijelim akrilom obojanu pravokutnu površinu, ostvaruje se smisao jedne minimalističke umjetničke tvorevine. Taj smisao je jasan kada se uvidi potreba za promatranjem rada iz različitih kutova, točnije interakcija promatrača u potrazi za potpunim vizualnim pregledom sadržaja. (slika 2) Upravo taj čin traženja forme i primjećivanja nizova i uzoraka u samome radu spaja minimalističko i apstraktno iz aspekta recepcije rada. Doslovnost ovog rada sadržana je u prostoru koji je stvoren igranjem svjetla i sjene, nijansama akromatizma i kao takva poziva promatrača na taktilnu zamišljenost, radoznalost. Ipak, minimalističke aspekte rada komplimentira, i obrnuto, asocijativna potencija cjeline rada. Pridjev aikoničan zaista odgovara u opisu sadržaja prikazanog, ali nesrazmjer pravilno i nepravilno poslaganih elemenata stvara energičan ritam koji, kao i većina reljefa podsjeća na pejzaž ili familijarnu teksturu. Glavni element ove minimalističko apstraktne amalgamacije nije u nekakvoj skrivenoj poruci ili

simbolu, niti u minimalističkoj konceptualizaciji, već u *Gestaltu*. Budući da je ljudska tendencija odvajanje cjeline na zasebne, jednostavnije oblike, kad god su za to ostvareni uvjeti, omogućava vizualnu podjelu rada, malen broj elemenata u samom radu u kombinaciji s niskim stupnjem asocijativnosti okreće pažnju na vizualnost samog rada, na estetski objekt. (Arnheim, 1947: 74)

Slika 1

Slika 2

3. AUTOREFLEKSIVNI KOLAŽ

Kolaž tehnika kroz povijest označuje razne vrste spajanja naizgled nespojivih elemenata, bilo da se radi o kubizmu ili ready-made umjetnosti. Ovaj rad nastao je inspiriran porastom utjecaja minimalističke umjetnosti postmoderne ere. Nerijetko su radovi rezultati mukotrpnog nizanja, svojevrsnog „pikseliziranja“ kao metode „slikanja“. Ne bježeći od konceptualnog, ali ipak usmjeravajući pozornost na rad kao zasebnu pojavu, odabrana je kolaž tehnika koja svoju važnost sadržava kao dio ovog autorefleksivnog rada.

„Može se reći da svako umjetničko djelo 'govori', (predočava, prikazuje, zastupa) i o tome kako se ukazuje njegovo uobličavanje, kako je nastao i kako djeluje.“ (Šuvaković, 2005: 85) Stoga je odabir kolaž tehnike bio instinktivno nametnut kao jedan izuzetno jasan stil konstrukcije vizualnoga koji bez skrivanja iznosi formu, ali intenzivnije sudjeluje s okom promatrača, što je bilo vrlo bitno jer se radi o pretežno akromatskom radu. Rad nedvojbeno otkriva i proces samog djela. Najveća „anomalija“ u sadržaju naizgled su djelomično zalijepljeni papirići koji svojevrsno unose kretnju u doslovnom smislu dubine rada. Oni su upravo to, jednostavan, konkretan element čija je svrha najjasnija promjenom kuta osvjetljenja.

Zaključivo je iz prethodnog poglavlja da rad prati ideje estetičkog formalizma, to jest, vodi se interpretacijom, barem u teorijskom smislu, Clementa Greenberga jer „umjetnost je pitanje iskustva, a ne principa, što znači da se umjetnik oslanja na direktno iskustvo rada s materijalima slikarstva, a promatrač na svoje vizualno iskustvo i direktni estetski doživljaj slike.“ (Šuvaković, 2005: 182) Kada je u pitanju autorefleksivnost rada koji teži ka estetičkom formalizmu zbilja bi smo mu mogli pripisati epitete poput „hladan“ ili „pasivan“. Ipak, upravo to iskustvo rada s materijalima umjetnika i naglasak na krajnji rezultat, to jest, vizualnost samog rada, omogućuju trenutak uvida u unutrašnjost umjetnika, trenutak kada promatrač spoji sve pojedinosti procesa i pojave ponovno u cjelinu stvarajući tako i estetski sud, a ne samo kritiku koncepta.

4. PREMA IZRAZU

Minimalistička umjetnost usmjerava promatrača na promišljanje odnosa objekta u radu, ali i promatranja rada kao samog objekta. Pojam objektnosti utemeljuje razliku između umjetničkog djela shvaćenog kao materijalni objekt i svijeta u koji nas potencijalno može „uvući“. Ne radi se samo o poetičnoj interpretaciji umjetničkog iskustva jer je bitno i umijeće kojim se prenosi samo slika ili bilo koji drugi oblik vizualnosti kao i krajnji efekt. Šuvakaović, pozivajući se na Michaela Frieda (Šuvaković, 2005: 430) ukazuje na važnost isticanja pikturalnosti putem redukcije objektnosti.

Zbilja, i ovaj rad prolazi jednu takvu transformaciju. Prikaz rada omogućuje promatraču uvidjeti jednostavnost i harmoničnost malog broja elemenata koji i kao cjelina djeluju formalno, „tiho“ u jednom ekspresivnom smislu. Nijanse bijele boje i male razlike u dubini površine nisu naznake velikih promjena i gotovo je nemoguće prepoznati nekakav narativni element rada. Kako je onda moguća redukcija objektnosti, ako je minimalistički pristup „oduzeo“ mogućnost govora samome radu?

Budući da je smisao umjetnosti kroz povijest unutar socijalnog konteksta uvijek bila sadržana u izrazu radi recepcije, minimalistička umjetnost dosjetljivo inkluzivno tretira promatrača. Ono što je prikazano, pa tako i u ovom slučaju, potiče više na razmišljanje nego na impresiju. Upravo iz tog razloga, ovaj rad, koristeći izuzetno velik broj zasebnih elemenata, ne odstupajući od forme slike i uz minimalnu reljefnu dubinu stvara piktoralni moment.

Cilj je zapravo u vrlo kratkom vremenskom roku prijeći od rada kao objekta i sume svojih elemenata na cjelinu rada kao zasebne vizualne tvorevine koja se mijenja, zaista minimalno, ali relevantno ovisno o kutu svjetlosti. Ta karakteristika ovisnosti izgleda same slike unutar rada o vanjskim uvjetima ponovno vraća promatrača na doživljaj rada kao objekta, ali je cilj postignut, čak štoviše, na ovaj način postignut je više puta jer se događa tranzicija s prikaza na izraz, ali je izraz nedvojbeni pobjednik kada je u pitanju suština ovog rada.

5. ZAKLJUČAK

Cilj rad bio je pomiriti razlike minimalističkog i apstraktnog izražavanja njihovom zajedničkom moći da iznuđuju koncept prije svega, ali da i vrlo paradoksalno „nadiđe“ konceptualno vraćajući se na estetsko. Kad je u pitanju promatrač, „Izrezani izraz“ se predstavlja kao objekt koji zahtjeva pomnije promatranje i prostorno sagledavanje, ali nudi i ono što sam naslov rada postavlja, a to je izraz. Izraz koji je ujedno i umjetnikov i promatračev jer je krajnji produkt rada trenutak estetske vizualizacije piktoralnosti rada.

Minimalizmu je suprotstavljena apstraktnost rada, sadržana u količini zasebnih elemenata i nasumičnoj prirodi njihove pozicije. Bližom inspekcijom rada, promatrač ulazi u zasebnu dimenziju gdje rad jasno poprima objektni status i teže je pristupiti mu iz čiste razine pojavnosti, ali gledajući ga kao cjelinu svi segmenti jasni su dijelovi veće slike koja se subjektivno pojavljuje.

Asocijativni, apstraktni aspekt rada kostur je potreban za ostvarivanje estetske vizualnosti. Umjesto klasično, minimalističkog nizanjanja, korišteno je nepravilno popunjavanje kolaž tehnikom koja ipak ostvaruje geometrijski izgled zbog pravilnosti osnovnih elemenata. Time je zamijenjen proces slikanja i tehnika udaljuje umjetnika u fizičkom ekspresivnom smislu i fokus prebacuje na konceptualnost.

Ono što je najmanje izraženo u samome radu, možda i najviše utječe na formaciju slike iz cjelokupnog objekta, a to je bijelim akrilom premazana pozadina. Pozadina nije primatelj promjene donošenjem novih elemenata već je suučesnik u stvaranju dinamike bilo da sagledavamo minimalistički ili apstraktni aspekt rada. Takva podloga omogućila je suradnju različitih tehnika da se spoje na suptilan način ali opet da naglase tranzitivnu moć rada od prikaza do izraza.

7. LITERATURA

Arnheim, Rudolf. „Gestalt and Art." (The Journal of Aesthetics and Art Criticism 2, no. 8 1943.): 71-75. doi:10.2307/425947.

Šuvaković, Miško. „,Pojmovnik suvremene umjetnosti“ (Horetzky, Zagreb i Vlccs & Beton, Ghent, 2005.)

Leibniz, Wilhelm Gottfried. „Monadologija“ (Kultura, Beograd 1957.)